

Restaurācija

Galdniecība, kas kalpo restaurācijai...

Pēteris Uzars
Foto: AS Būvuzņēmums
Restaurators arhīvs

Vēsturiskie koka elementi ir gan amatniecības mantojums, gan arī sava laika meistarų prasmju apliecinājums. Tāpēc, ja ēkai ir veci koka logi, durvis, koka apdare vai citi dekoratīvie elementi, tos ir vērts saglabāt un atjaunot. Galu galā – šodien ne tikai Latvijā, bet arī visā pasaulē arvien augstāk tiek vērtēta tieši koka arhitektūra.

Cita lieta, ka vēsturisko ēku atjaunošanā un it īpaši tajā daļā, kas saistīta ar galdniecību, jāņem vērā dažādi faktori, kuri ietekmē ne vien restaurācijas tempus, bet arī renovācijas vai rekonstrukcijas procesu. AS *Būvuzņēmums Restaurators* ir viens no retajiem uzņēmumiem Latvijā, kas realizē vērienīgus būvju atjaunošanas projektus, jo tam ir gan vajadzīgie restaurācijas speciālisti, gan arī nepieciešamā materiāli tehniskā bāze šāda veida projektu īstenošanai. Nemaz nerunājot par pieredzi, kas sniedzas līdz pat tālajam 1951. gadam, kad uzņēmums tika dibināts.





Pēc iespējas tuvāk oriģinālam

«Ņemsim kā piemēru parastu koka logu, kas atrodas vēsturiskā ēkā un kam kopā ar citiem veicamajiem atjaunošanas darbiem ir vajadzīga arī restaurācija,» savu stāstījumu iesāk AS *Būvuzņēmums Restaurators* galdniecības vadītājs Gints Zaļeškevičs. «Šāds logs vispirms ir jādemontē, jāatved uz mūsu darbnīcām, jāatstiklo, jānoņem tam vecie krāsu slāņi, vajadzības gadījumā jāveic trūkstošo koka detaļu protezēšana un defektu špaktelēšana. Visbeidzot logs ir jānokrāso par jaunu un jāiestiklo. Vēl tam jāpieliek eņģes un rokturi, ko arī vēl var nākties atjaunot, lai šo logu vispār varētu

vest atpakaļ uz vēsturisko objektu un tur uzstādīt.»

Nevajadzētu aizmirst, ka bez restaurācijas prasībām un pietātes pret veco meistarību darbu ir vēl arī mūsdienu ēku energoefektivitātes prasības, kas jāņem vērā, realizējot arī vēsturisko objektu atjaunošanu. Piemēram, var izrādīties, ka vēsturiskajā logā ir jāieliek moderna stikla pakete, kas, no klasiskās restaurācijas un vēsturiskuma viedokļa raugoties, varbūt arī nemaz nav tik labi (jo pareizāk būtu logu saglabāt tā vēsturiskajā izskatā), taču telpā, kurā šāds atjaunots un «energoefektīvi uzlabots» logs tiks uzstādīts, būs daudz siltāk.

«Kaut kādas lietas var nākties upurēt, taču tas nebūt nenozīmē, ka mūsu meistariem un galdniekiem tāpēc ir mazāk darba. Gluži pretēji. Lai vēsturiskajā logā ieliktu jaunu stikla paketi, kas ir biezāka par parasto stikla ruti, jāveic papildu frēzēšana. Nemaz nerunājot par to, ka tā ir arī atbilstoši jānostiprina, jo loga ruts ir ievērojami vieglāka par tāda paša izmēra paketi. Respektīvi, darba ir pat vairāk,» stāstījumu par logu restaurāciju turpina uzņēmuma speciālists.

Tiesa, šajā gadījumā runa ir tikai par vienu logu. Ja logu ir vairāk, tad darba apjomi, protams, arī palielinās. Taču tas notiek ne tikai uz restaurācijas rēķina vien. Jāņem vērā vēl viens būtisks faktors, proti, ne visus logus iespējams restaurēt. Ir objekti, kuros atjaunojama ir tikai daļa logu, jo pārējie ir tādā stāvoklī, ka vienkāršāk ir izgatavot to kopijas – jaunus koka logus, kas izskatīsies tieši tādi paši kā oriģinālie. Un tam jau ir vajadzīgs tradicionālais galdnieku darbs. Tikai ar to atšķirību, ka kopijām ne vien jāizskatās tāpat kā oriģināliem, bet iespēju robežās arī jābūt izgatavotām ar līdzīgām metodēm.

«Tas, protams, nenozīmē, ka mēs tagad ņemsim un ēvelēsim dēļus ar ēvelēm, kuras izmantoja pirms 150 gadiem. Tam tiek



Kad jārestaurē uzreiz 117 logu...

Lai izgatavotu kopijas, neglābjami sabojātie logi vispirms ir jāizjauc, jāizpēta, kā tie taisīti, vajadzības gadījumā jārasē, tad pēc rasējumiem jāizgatavo jaunas detaļas, kas maksimāli līdzīgas oriģinālajām, un visbeidzot tas viss jāsaliek kopā. Tālāk gan darbības ir tādas pašas kā ar restaurējamajiem logiem. Tie tiek attiecīgi krāsoti un stikloti, visiem logiem tiek uzliktas metāla detaļas un citi vajadzīgie stiprinājumi.

Oriģinālās metāla detaļas iespēju robežās tiek restaurētas, taču arī tām vajadzības gadījumā tiek izgatavotas kopijas. Ar to nodarbojas kalējs Pēters Koroļs, kurš gan darbus veic ne tikai pie šādiem, bet arī pie krietni vien vērienīgākiem uzņēmuma projektiem. Piemēram, pirms vairāk nekā 30 gadiem viņš kopā ar kolēģi izgatavoja Rīgas Doma gaiļa kopiju. To pašu, kurai vēl pirms dažiem gadiem tika atjaunots zeltījums un kura arī tagad rotā pilsētas pazīstamākās katedrāles torni.

izmantoti mūsdienīgi darba galdi un citas profesionālās iekārtas. Taču pat tādas detaļas kā, piemēram, koka stiprinājumus šādām logu kopijām noteikti mēģināsim maksimāli pietuvināt to oriģināliem,» uzsver Gints Zaļeškevičs.

Taču, atgriežoties pie logu restaurācijas un būvgaldniecības projektiem, jāteic, ka arī tas vēl nav viss. Restauratoru un galdnieku darbu sarežģī apstākļi, ka ļoti bieži ne visi logi objektā ir vienādi. «Piemēram, viens no projektiem, pie kura pašlaik strādā mūsu galdnieki, ietver 117 logu restaurāciju. 22 no tiem ir restaurējami, taču 95 ir jāizgatavo no jauna. Visi logi arī nav vienādi. Ir gan groplogi, gan futerlogi. 26 ir mazāka izmēra. Tie paredzēti pagrabam. Apmēram 30 ir lielāki logi, ar arkām, bet pārējie – vidēja lieluma. Ar šo pasūtījumu plānotam tikt galā līdz rudenim, jo paralēli ir vēl citi projekti un objekti, kur arī ir vajadzīgs mūsu galdnieku darbs,» skaidro Gints Zaļeškevičs. Runājot par citiem projektiem un objektiem, noteikti jāpiemin, ka logu restaurācija un to kopiju izgatavošana ir tikai daļa no visiem būvgaldniecības projektiem. Vēl, protams, ir arī koka durvju restaurācija un izgatavošana, koka dekoratīvās līstes un citi dekoratīvie elementi un galdniecības izstrādājumi, kas gan iekšējā, gan

ārējā apdarē tiek izgatavoti gan restaurācijas projektu ietvaros, gan arī no jauna. Te noteikti var minēt tādus projektus kā koka dekoratīvās apdares restaurācija Latvijas Republikas Kultūras ministrijas kamīnzālē. Ļoti interesants projekts, kura laikā, pateicoties restauratoru darbam, zem koka apdares tika atklāti arī unikāli sienu krāsojumi. Noteikti jāpiemin pavisam nesen realizēts projekts – koka durvju restaurācija un to kopiju izgatavošana Rīgas apgabaltiesas telpās, kur sanāksmju telpā no jauna tika izgatavota īpaša dekoratīvā siena. Tāpat liels darbs tika ieguldīts vēsturiskās kāpņu telpas koka apdares restaurācijā Rīgā, Valdemāra ielā 37.

Atzinīgi vērtējams restauratoru darbs pie Elejas muižas vēsturiskā Tējas namiņa atjaunošanas, kas tika realizēts pirms vairākiem gadiem. Savukārt pašlaik AS Būvuzņēmums Restaurators meistari strādā pie vesela koka ēku kompleksa atjaunošanas Rīgā, Daugavgrīvas ielā 9 un 11. Bl